

ÚJ TERMÉS

Fiatalköltők antológiája

Vajjon a békeharc,

a nagy nemzetközi események, a munkásmozgalom nemzetközi problémái, egész népünk helytállása jobban foglalkoztatja-e őket? Még a rosszul szerkesztett kötet anyagából is kiviláglik, hogy fiatal költőinkben van hazaszeretet, hogy jelkesednek új világunkért. Nem egy szép vers, vagy lelkes, költői szépségekkel teli stílus tanuskodik erről. *Ancsel Éva, Bihari Sándor, Eörsi István, Kovács Béla, Szabó László, Szécsi Margit* verseiben. És ha ez a hang néha el-elcsuklik is, ha sok is az ügyetlen mondat — e néhány vers bizonyítja arra, hogy ha helytelen lendenciák, álméletek nem vezetnek tévútra őket, fiatal költőink is harcunk és jövőnk méltó énekeivé válhatnak.

Ilyen vers azonban aránylag kevés van a kötetben; s e kevés sem mindig hibátlan.

Három költemény is szól Beloiannisz elvtárs mártírhaláláról; közülük *Bihari Sándor* emlékedett hangjával, őszinte pártoszával tűnik ki. De már *Kiss Károly* „Sírátó”-ja „költőség” ürügyén messi csillagokba, üres távlatokba ragadja olvasóját, s a valóság feladatait elszakítva a világegyetem kozmikus siránkozását akarja elénk tárni. *Kövesi Endre* tehetséges költőnk, aki őszinte és költői szépségekkel gazdag politikai verseivel tűnt ki. De az itt közölt „Kötélverők balladája” népieskedően misztikus árnyjátékba burkolja az imperializmus elleni harcot, hamis képet ad az amerikai munkásokról. A pacifizmus nyomai leheltek fel *Eörsi István* „Nézz magadba” című versében. Költőileg szépen kidolgozott, lendületes versének középpontjában a háború borzalmainak túlzott hangsúlyozása, — mint jelzője bizonyos megriadásnak, — állandó motívum a Beloiannisz-verseknek is. A kötet politikai verseinek egy másik része a nehézségek harc nélküli megoldását sugallja, szemantikus hurrapolitikumot hirdet, felületes frazisekkel intézi el a politikai kérdéseket, mint *Perlak Gizella* „Vetések”-je. Ez a gondolat-szegény és sablonos szemantizmus az előbbieknél nem kevésbé fenyegető veszély egyes fiatal költőknek.

A kötetből szinte hiányzik a mi pártunk ereje, lendülete, embereket átforgató tevékenysége; hiányzik a kötetben szereplő költők nagyrészenél a keménység, a kitartásra buzdító hang. Nem csillagnak fel benne — még önvallomás formájában is alig — a kommunista ember ereje, az új országot építő ifjúság élményei, tevékenységének sajátos pártosza, a mi új életünk különleges szépsége. A harc és a küzdelem edző és átforgató hatása mintha meg sem érintette volna a fiatal költők nagyrészt; csaknem kivészett belőlük az elenség elleni igazi gyűlölet is és még csak véletlenül sem bukkan fel a szatira hangja.

A legtöbben a faluról írnak,

a magyar vidék tájait idézik. Helyes, ha fiatal költőink a parasztság problémáit vetik fel, a magyar falu képe megjelenik a verseikben. De ebben a kötetben ez a téma túlnyomó, szinte kizárólagos. S a faluról szóló versek legnagyobb részében komoly veszélyre figyelhetünk fel: a paraszti élet idealizálásának, a faluba való bezárkózásnak, egy új népieskedésnek fenyegető veszélyére.

E versekben ott van a magyar táj szépsége, üdősége, ragyogása, tavaszi színei, hajnali frissessége, a bokrok, fák, növények világa, felhők futása, az úde tavaszi, szőlő — *Boda István, László Ibolya* tájversei a fiata-

lok költészetének legszebbjei közé tartoznak. De ritka kivétel az olyan szép tájleíró vers, mint *Takács Imre* „Pihenő falu”-ja, amely a munkát és a természetet harmonikusan, bár költőileg nem mindenütt jól megoldottan, kapcsolja össze. A kötet paraszti versei közt olyanokat találunk, mint a rendkívül tehetséges *Boda István* „Emlékek fényében”-je, amely idealizálja a multat, a nehézségeket és a szenvedéseket mellékesen említi, elérhetetlenül gyönyörűnek tünteti fel gyerekkorát *Fülöp György* versében, egy öreg paraszt belépését a termelőszövetkezetbe egy népmese egyszerűségével s ugyanakkor misztikus homályossággal rajzolja meg. *Lázár György* „Ősi szántása”-ban egy egyenlőleg gazdálkodó parasztot ábrázol munka közben, rendkívül hangulatos képekben, megragadó és megejtő színekkel. Új rendünk egyik legnagyobb vívmánya, ezereves történelmünk döntő eseménye volt a földosztás; az, hogy a paraszt valóban a maga földjén szánthat. De ezt az állapotot a felülmúlhatatlan boldogság hangulatában festeni, ahogy ezt *Lázár* teszi, szinte már szembefordulás a mezőgazdaság szocialista átalakításával.

A kötet más verseiben is ideálként, költői szépségként a régi paraszti képe jelenik meg, az egyéni gazdálkodó: s ez a rajzában azonos az „örök falu”, a „változatlan paraszti” narodnyik jellegű elképzelésével.

A faluról szóló versek lelkesedő hangjában, képzuhatagában teljesen elvész a realitás, helyette a paraszti élet ástilizálása, szemantikus illudkeburkolása uralkodik. Azok pedig, akik mégis konkrét élmények ábrázolására szánják el magukat, éppen a „nagy élmény”-től való félelem következtében, kisserű, szinte nevéstegesen jelentéktelen eseményeket szednek versebe. *Urbán László* egyébként az *Irodalmi Újságban* is megjelent versében, a mi új életünket egy olyan ellető kanász szavain keresztül mutatja meg, aki rendkívül részletesen egy mezőgazdasági szak. könyv alaposságával és prózai laposságával értekezett a sertés-tenyésztés problémáiról, a fiatalításról, a kocákról.

Álnépieskedés

jellemzi a fiatal költők versének egy jelentős részét. Helyes volt az a tendencia, amely helyenként már túlságosan benyomultta, nehezen érthetővé, elvonttá vált költői nyelvünket és kifejezőmódunkat a népköltészet érzékletességével és dallamosságával, a köznyelv közvetlenségével frissítette fel. Az is helyes, ha a népdal és népnyelv kincseit átalakítva, fel akarjuk használni az új mondanivalók kifejezésére; a népdal hagyományaira támaszkodó költői irányzat jogosult. — hangzott a Révai elvtárs. A magyar irodalom századai folyamán számtalanszor újult így meg költészetünk; s a szovjet költészet most megjelent antológiája is bizonyítja, hogy a szovjet népek énekesi milyen nagymértékben támaszkodnak a népköltészetre. *Csoóri Sándor* könnyed s mégis bensőséges stílusú *Boda István* derűtől és harmóniától ragyogó képei jelzik azokat a komoly eredményeket, amelyeket az egyszerűség és a népies formanyelv használata terén a fiatalok elérték. De az „Új termés”-ben szereplő költők nagyrésze kritikátlanul veszi át a népdalok, népdalok külsőségeit: formakincset, kifejezőmódját, kéneit, hasonlatait és a gondolati tartalom, az igazi mondanivaló hiányát leplezik ezze. Valóságos népieskedő formalizmus keletkezett. Szándékosan akart primitívizmus, gügyögés ütötte fel fejét köztünk: *Bodnár Évának* a sztálinvárosi építkezésről szóló népdaladaja ürességével, felületes megoldásával, a nehézségek elkenésével, gondolati szegénységével riaszt el. A meleg emberi érzéseket, a felszabadító fiatal örömet bensőséges lírával megszólaltató *László Ibolya* is közlő olyan jellegzetesen formalista verseket, a „Lakodalmas” és a „Kanásznóta”, ame-

lyekben a ritmus dübörgése sem tudja elfelejteni a mondanivaló teljes hiányát. Csak a legkirívóbb példák: *Pákolitz István* már így éneklj meg új életünket:

Aranykalász, düstermő,
sötét multat felejtő.
Jóbor, munka, békeség,
jobb jövőbe reménység!

Szécsi Margit pedig a Sztálin Vasmű egyik vezetőjéről már csak így tudja kifejezni mondanivalóját:

Az egykori öntő
délre ment,
hogy qyart ameljen
odaient...

szerszám, eke, fegyver
villog!
Minden, ami hasznos
csudajó.

Az ilyen versszakok mutatják legtisztábban a neoprimitívizmus legfőbb veszélyét: a demokratikus közérthetőség ürügyén lemondás az arról a szocialista gondolati magaslatról, amelyet a magyar költészet *József Attila* óta elért. Fiatal költőink, egykedő kivételével, nem tartják fontosnak a gondolati elmélyedést, a problémák kidolgozását, a tudatos költészetet. Irodalmi közéletünkben uralkodott helytelen tendenciák hatására előtérbe helyezik a ritmus üres dobolását, a megszemélyesítések halmozását, a képek özőnetét, a pillanatnyi benyomások megörökítését; lemondanak arról, amit *József Attila* így fogalmazott meg: „A költő / az adott világ varázsa-nak mérnöke, / tudatos jövőbe lát...”

A magánélettel, szerelemmel

foglalkozó versek is nagy számmal szerepelnek a kötetben. Ön-magában az rendkívül örvendős; és e költemények derűt, kiegyensúlyozott hangja, a bennük feltörő igazi boldogság azt bizonyítja, hogy csak a mi életünkben bontakoznak ki igazán

a nagy emberi érzések, hogy csak itt szökken igazán virágba a szép szerelem, hogy az ember legszemélyesebb érzelmei, öröme és bánata is csak a megújuló közösséggel való együttérzésben nyerhet értelmet. *Csoóri Sándor* betegségről szóló verseit éppen az teszi őszintévé, átéltté, hogy állandóan érezzük bennük a népe harcába és munkájába bekapcsolódni akaró fiatal vágyódást:

Mint bús rab a fényre,
vágyom egészségre,
békességre, munkára
Fonnyadt avar helyett,
csúcsokat, hegyeket
járnék inkább napszámra.

Oldozz fel, engedj el
futó fellegekkel
hadd induljak szabadon!
Hazám szép égére
hadd szálljon fel végre
Ifjú énekem, dalom!

De fiatal költőink általában a közösségi élmények helyett, azok pótlására keresik a magánélet élményeit. Bizonyítéka ennek a versekben időnként felbukkanó indokolatlan pesszimizmus, a magány és elszigeteltség túlzott hangsúlyozása, s méginkább az, hogy szerelmi verseikben nem egyszer az otthonülő nő eszményképét, a nem-dolgozó lány vagy feleség biedermeyeres ideálját hirdetik. (*László Ibolya*: Boldogság s főleg *Pákolitz István*: Tű című verse, amelyben az asszony „acélfegyverű, mely erős és konok”, a varrótűt éneklj meg.) De *Szabó László* és *Szécsi Margit* megszólaltatják, ha sok kifejezésbeli nehézséggel küzdeve is, a dolgozó ember mély, mert a közös harcban és munkában edzett szerelmi érzéseit.

Építkezések meszporában,
az exkavátor vad zajában,
a földiek részeg illatában
mért vonzódom az új felé!
Ó hív engem, az újult ember,
arca — ó, arcom tengere!

éneklj az egyik fiatal költő, *Szécsi Margit*. Valóban, a fiatalokban, hibák és tévedések ellenére is, ott az új felé való vonzódás, a mi életünk és világunk szeretete. Ha sokszor hibásan is, de megkísérlik megénekelni a fejlődőt, az új valóságot, az új ember érzéseit. Bizonyos, hogy fiatal költőink helyesebben látják a valóságot, sőt verseikben is helyesebben ábrázolják, mint ez a kötet mutatja. Az irodalmi életünkben

Egy író útnak indul

— Fábian Zoltán novelláskötetéről —

Nyolc novella melyekből a három első még a multat példázta, hogy a negyedikben az „Igazán itthon”-ban az író végeképpen rátegye szívét és kezét a felszabadult országra és társadalomra. Nyolc novella, kisebb-nagyobb, de megannyi tisztá kis hangszer, melyekben az író ujjainak érintése megint és megint meghódítja az olvasó szívét. Igen fiatal embernek, kezdő írónak az első munkái ezek a novellák, aki úgy vág neki az egyre gazdagodó életnek, mint ahogy a madárfióka először szeli át a levegőt, fogalma sincs, hogy mennyi alatta a mélység, fölötté a magasság, s körülötte a végtelen tér, csak az utána lebontó ágat tudja, az általa ki-mért pontot látja s közben az első repülés semmi mással össze nem vehető gyönyörűségét érzi, szállni, repülni, hiszen repülés nélkül siket a táj, fakó a mélység és magasság.

Fiatalnak lenni nagy dolog nagyon. Irónak lenni még nagyobb, milyen nagy dolog lehet az, amikor a fiatal is, író is kezébe veszi immár kötetű összeállított írásait? En azt hiszem, hogy ennél szebb és nagyobb dolog nem lehet az ember számára a világ.

„Molnárok”, ez az első novella címe s története. Nem új dolog, hiszen a molnár mint mesterség ősidők óta benne él dalban, mesében, legendában s több-kevesebb az irodalomban, éppen azért kell hozzá a fiatalság bátorsága, hite, a „mélység és magasság” észre nem vézése, hogy hozzányuljon ehhez a megfakult mesterséghez. De *Fábian Zoltán* hozzányul. S ha az ember olvassa a novellát, tudja, hogy igaza van. Itt a molnár „követ vágunk”, hogy „éles legyen” s a „malom aicszony mennyezet alatt szinte juldoklik a világosság”, a fő-

duló klikkharok, a jobboldali ideológia, az „őszinteség”, és „költőség” elmélete, a pártosság lebecsülése hatott erősen rájuk; nevelésük helytelen irányban történt.

A hibákért felelős a *Fiatalköltők Munkaközösege*, tehát az *Irószövetség vezetősége* is. De a kötet szerkesztője, *Hajnal Anna* felelős elsősorban azért, hogy az antológiát hibás szempontok szerint, rossz elvi alapokon és gondatlanul állították össze, hogy a kötetben apolitikus, idilli hangulatot árasztott, népieskedő versek vannak többségben. Bármelyik folyóiratunk legújabb száma jobb képet ad fiatal költészetünkről, mint ez a reprezentatív második antológia; a *Dunántúl* második számában például a kötetben szereplő fiatal költőktől egész sor harcosabb, színvonalasabb, kidolgozottabb verset találunk. A szerkesztés súlyos mulasztásait bizonyítja az a megdöbbentően nagyszámú sutaság, ügyetlenség, kidolgozatlanosság, amely a versekben megtalálható. Csaknem mindegyik hemzsegt a rossz rimektől, a félreccsavart képektől, a be nem fejezett mondatoktól, a prózai laposságoktól, a bosszantó pongyolásoktól.

Te árva ág, ne jajgass,
majd ne helyette más.
Ne bánstsd a szívem hallgass,
majd ne helyette más.

— jelenti ki meglepő módon *Németh Ferenc*.

A kötet szerkesztői részéről tehát fiatal költészetünk iránt tanúsított hibás politikáról, vétkes gondatlanságról, sőt fiatal költőink vértúra vezetéséről van szó.

Bizonyos, hogy fiatal költőink le fogják küzdeni a káros hatásokat, s hogy közülük nem egy igen hamarosan az egész új magyar költészet kimagasló egyéniségévé fog válni. Az „Új termés” antológia súlyos hibái tanulsággal kell, hogy szolgáljanak: figyelmeztessenek legfontosabb kötelességünkre.

Révai elvtárs szavaival: „Hozzá kell végre látni a fiatal írók — megrottása helyett — neveléséhez”.

Szabolcsi Miklós

Miről énekelnek fiatal költőink?

Már a kötet első átolvasásakor is feltűnik, hogy teljesen kitérnek a munkásosztály ábrázolásáról. Mindössze *Szécsi Margit* néhány jószándékú, komoly problémákat is felvető verse. *Urbán László* érdekes kísérletnek számító gyárleíró versei próbálkoznak meg ezzel a feladattal. Mások a munkásosztály ábrázolásának terén négy évet lépnek vissza és a kassákos munkásábrázolás hatására torz óriásokként, „stílekként”, emberi arc nélküli izomkötegeként ábrázolják a munkásokat:

... a martin és a nagyokó,
icskavasak és drugarfák között
árkálunk mi: az istenek,
vagyunk, hogy itéletet
mondjunk
omok és pusztaság felett.”

éneklj *Donga György, Tiszavári Ervin* is hasonló általánosságokkal, elvont módon tud dicséretet zengeni „az ismeretlen dolgozóra”. A munkásosztály életét, problémáit belülről ábrázoló, az új „város peremé”-vel, a gyárakkal, a munkásfatalessággal, a munkásság mindennapi életével foglalkozó versek teljesen hiányoznak. *József Attila* meghódította a mi költészetünk számára a munkásosztály hazáját, a városi fiatal költőink ma lemondanak erről a vívmányról: hátrahagyott városellenesség, provinializmus érezhető a kötetben. Persze, a munkásosztály új arának ábrázolása nem könnyű feladat; de az „Új termésben” a megoldására való kísérlet is alig-alig fedezhető fel.